

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ВІДПОВІДНИМИ СТАНДАРТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В. КОСТЮК

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри галузевих правових наук
(Національний університет
«Києво-Могилянська академія»)*

Просування України по шляху демократичних, соціально орієнтованих перетворень, складний процес утвердження громадянського суспільства, європейських соціальних цінностей засвідчує гостру необхідність переосмислення традиційних підходів правового становища людини. Конституція України [1], декларуючи Україну соціальною державою [2, 17–18], встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. При цьому Основний Закон нашої держави передбачає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. За таких обставин держава реалізує свою соціальну стратегію у напрямі забезпечення дієвості та доступності усієї системи прав і свобод людини. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують права та свободи осіб з інвалідністю. За змістом ст. 2 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [3] інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовніш-

нім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист. Тому особливість їхнього правового становища пов'язана із тим, що особи з інвалідністю повною мірою не можуть самостійно забезпечувати свою життєдіяльність та не є конкурентоспроможними на ринку праці, що зумовлює об'єктивну підтримку з боку суспільства та держави через розвиток відповідної моделі соціального захисту (соціального забезпечення). Доречно наголосити, що зі здобуттям незалежності Україною успадкована радянська модель правового становища осіб з інвалідністю, яка переважно ґрунтувалася на засадах державної підтримки, водночас з позиції сьогодення держава не спроможна гарантувати його дієвість і доступність. Це пов'язано не лише з відсутністю ефективних соціально-економічних реформ, дієвого правового регулювання [4, 2], а й зі зростанням чисельності людей з інвалідністю. Нині в Україні проживає близько 2,8 млн осіб з інвалідністю [5].

Разом із тим, враховуючи демографічні, соціальні, техногенні, екологічні та інші чинники, у тому числі військові події на сході держави, в Україні спостерігається стрімка тенденція до зростання чисельності таких осіб. У такому розумінні права осіб з інвалідністю є такими, що: 1) не відповідають декларованим демократичним, соціальним і правовим орієнтирам розвитку суспільства та держави; 2) мають складний і суперечливий характер; 3) не мають чітких, доступних механізмів реалізації, гарантування та правової охорони; 4) не забезпечують доступу осіб з інвалідністю до усіх сфер суспільного життя; 5) не забезпечують належний рівень та якість життя осіб з інвалідністю; 6) не підлягають належному судовому контролю, державному нагляду й громадському контролю.

Очевидним і закономірним кроком з реформування правового становища осіб з інвалідністю є забезпечення його доступності та адекватності рівню життя у суспільстві й державі, у тому числі з урахуванням міжнародних і, зокрема, європейських стандартів [6, 253–265]. Варто зазначити, що на рівні Європейського Союзу (далі – ЄС) питання прав осіб з інвалідністю регламентуються, головним чином, такими актами, як Загальна декларація прав людини 1948 р. [7], Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [8], Європейський кодекс соціального забезпечення 1990 р. [9], Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. (далі – Хартія) [10], Конвенція Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) про права інвалідів 2006 р. (далі – Конвенція) [11] та ін. Деякі держави – члени ЄС вбудовують внутрішнє національне законодавство про права осіб з інвалідністю з урахуванням міжнародних, у тому числі загальноєвропейських, стандартів із цих питань. Адже такі стандарти спрямовані на: 1) ефективне і доступне правове регулювання соціального

захисту осіб з інвалідністю; 2) безбар'єрність суспільного середовища, що включає доступність осіб з інвалідністю до усіх сфер суспільного життя; 3) максимальне сприяння особам з інвалідністю, з урахуванням їх потреб та інтересів; 4) забезпечення високої якості життя, враховуючи стан розвитку суспільства й держави. Доречно зазначити, що у ЄС діє Європейський форум з проблем інвалідності (EDF) – європейська організація, що представляє інтереси 80 млн осіб з обмеженими можливостями, лобіює разом з іншими визнання прав осіб з обмеженими фізичними можливостями. Результатом є конкретне посилення на дискримінацію за ознакою інвалідності в Амстердамському договорі та Директиві ЄС про рівне ставлення у сфері зайнятості, яка забороняє дискримінацію у сфері зайнятості за ознакою інвалідності і заохочує до розумного пристосування [12]. Проголошений у державі курс на активне співробітництво та партнерство з державами – членами ЄС, перспективний процес європейської інтеграції пов'язаний з імплементацією (адаптацією) його соціальних стандартів у національне законодавство України.

Метою статті є науково-теоретичне дослідження проблем гармонізації законодавства України та ЄС із питань прав осіб з інвалідністю. У юридичній літературі питання окресленої проблематики досліджувалося у працях таких учених-юристів, як М. Іншин, В. Мельник, П. Пилипенко, С. Прилипко, Д. Сіроха, С. Синчук, О. Тищенко, Н. Хуторян, М. Шумило, Л. Шумна, В. Щербина, О. Ярошенко та ін. Разом із тим, враховуючи стан і динаміку розвитку суспільства та держави, необхідність реформування наявних підходів до механізмів реалізації, гарантування, правової охорони прав осіб з інвалідністю, проблема гармонізації законодавства України та ЄС залишається основоположним напрямом розвитку доктрини права правосоціального забез-

печення і новітнього законодавства у цій царині.

Одним із перших системних кроків на шляху гармонізації законодавства України та ЄС із питань прав осіб з інвалідністю стала Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (далі — Угода) [13; 14]. На підставі Угоди передбачено співробітництво та партнерство між Україною та державами — членами ЄС з питань соціального забезпечення і захисту (статті 25, 71). Зокрема, Сторони приділяють особливу увагу співробітництву в галузі соціального захисту, яке, між іншим, включає співпрацю у плануванні та здійсненні реформ у цій сфері, які мають на меті розробку в Україні методів захисту, притаманних країнам із ринковою економікою.

У розвиток співробітництва України та ЄС, на виконання Угоди було прийнято закони України «Про Концепцію загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [15] та «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [16]. За змістом цих законів загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства ЄС визначає механізм досягнення нашою державою відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в ЄС. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення і правозастосування. Метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висувуються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього. Також важливо зазначити, що адаптація законодавства України до законодавства

ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції нашої держави до європейського співтовариства, що, в свою чергу, є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Незважаючи на конструктивний характер окреслених механізмів гармонізації законодавства України та ЄС, зазначена стратегія не сприяла розробці новітнього законодавства з питань прав осіб з інвалідністю.

Деяко посилила механізми зближення законодавства України та ЄС із питань прав осіб з інвалідністю ратифікація Хартії [17] — базового міжнародно-правового акта Ради Європи з соціальних питань. Одним із основоположних прав і принципів Хартії є право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства. Це ключове правопринцип, яке визначає стратегію розвитку законодавства ЄС та його окремих держав-членів. Гарантуючи право на соціальне забезпечення, Хартія у ст. 12 встановлює, що для ефективного здійснення права на соціальне забезпечення Сторони зобов'язуються: 1) започаткувати систему соціального забезпечення або підтримувати її функціонування; 2) підтримувати систему соціального забезпечення на задовільному рівні, принаймні на такому, який дорівнює рівню, необхідному для ратифікації Європейського кодексу соціального забезпечення; 3) докладати зусиль для поступового піднесення системи соціального забезпечення на більш високий рівень. Окреме місце у Хартії приділяється праву осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у суспільному житті (ст. 15). Вона встановлює, що з метою забезпечення інвалідам, незалежно від їхнього віку, характеру і походження їхньої інвалідності, ефективного здійснення права на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства Сторони зобов'язуються, зокрема: 1) вжити необхідних заходів для забезпечення особам з інвалідністю орієнту-

вання, освіти та професійної підготовки, коли це можливо, у межах загальних програм або, коли це видається неможливим, у державних або приватних спеціалізованих закладах; 2) сприяти їхньому доступові до роботи усіма засобами, які можуть заохочувати роботодавців приймати на роботу осіб з інвалідністю й утримувати їх у звичайному виробничому середовищі та пристосовувати умови праці до потреб інвалідів, або, коли це видається неможливим у зв'язку з інвалідністю, шляхом облаштування або створення спеціальних робочих місць з урахуванням ступеня інвалідності, а у деяких випадках такі заходи можуть вимагати використання спеціалізованих служб працевлаштування і надання допомоги; 3) сприяти їхній всебічній соціальній інтеграції та участі у житті суспільства, зокрема, шляхом вжиття заходів, включаючи технічну допомогу, що спрямовані на усунення перешкод для спілкування і пересування, а також що надають доступ до транспорту, житла, культурної діяльності й відпочинку. Також частково (по суті фрагментарно) питання прав осіб з інвалідністю вирішуються у Європейському кодексі соціального забезпечення (переглянутий).

Фундаментальне значення для розвитку законодавства ЄС має Конвенція. По-перше, її мета полягає у заохоченні, захисті, а також забезпеченні повного й рівного здійснення всіма особами з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод, а також у заохоченні поваги, притаманної гідності. При цьому за Конвенцією до осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. По-друге, принципами Конвенції є: повага до притаманної людині гідності, її особистої самостійності, зокрема свободи

робити власний вибір, і незалежності; недискримінація; повне й ефективне залучення та включення до суспільства; повага до особливостей осіб з інвалідністю і прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства; рівність можливостей; доступність; рівність чоловіків і жінок; повага до таких здібностей дітей-інвалідів, які розвиваються, і повага до права дітей-інвалідів зберігати свою індивідуальність. По-третє, держави-учасниці зобов'язуються забезпечувати й заохочувати повну реалізацію всіх прав людини й основоположних свобод всіма особами з інвалідністю без будь-якої дискримінації за ознакою інвалідності. Із цією метою держави-учасниці зобов'язуються: вживати всіх належних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення прав, що визнаються у Конвенції; вживати всіх належних заходів, зокрема законодавчих, для зміни чи скасування існуючих законів, постанов, звичаїв та підвалин, які є дискримінаційними стосовно осіб з інвалідністю; враховувати в усіх стратегіях і програмах захисту і заохочення прав людини щодо осіб з інвалідністю; утримуватися від будь-яких дій або методів, які не узгоджуються з цією Конвенцією, і забезпечувати, щоб державні органи та установи діяли відповідно до цієї Конвенції; вживати всіх належних заходів для усунення дискримінації за ознакою інвалідності з боку будь-якої особи, організації або приватного підприємства тощо. По-четверте, Конвенція закріплює фундаментальні права осіб з інвалідністю, зокрема, право на: доступність (ст. 9); життя (ст. 10); захист у ситуації ризику або надзвичайної гуманітарної ситуації (ст. 11); рівність перед законом (рівний правовий захист) (ст. 12); доступ до правосуддя (ст. 13); свободу та особисту недоторканність (ст. 14); свободу від катувань і жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів

поводження та покарання (ст. 15); свободу від експлуатації, насилля та наруги (ст. 16); захист особистої цілісності (ст. 17); свободу пересування і громадянство (ст. 18); самостійний спосіб життя та залучення до місцевої спільноти (ст. 19); індивідуальну мобільність (ст. 20); свободу висловлення думки та переконань, доступ до інформації (ст. 21); недоторканність приватного житла (ст. 22); повагу до дому та сім'ї (ст. 23); освіту (ст. 24); здоров'я (ст. 25); абілітацію та реабілітацію (ст. 26); працю та зайнятість (ст. 27); достатній життєвий рівень і соціальний захист (ст. 28); участь у політичному та суспільному житті (ст. 29); участь у культурному житті, проведенні дозвілля й відпочинку та заняттях спортом (ст. 30). За своєю суттю зазначені вище права є ключовими основоположними принципами, стандартами. Ратифікація Україною Конвенції [18] стала ключовим чинником щодо впровадження міжнародних, у тому числі європейських, соціальних стандартів стосовно прав осіб з інвалідністю. Ще у 2012 р. Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову програму «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 р. [19]. До ключових проблем реалізації Конвенції віднесено: підвищення рівня поінформованості населення про особливі потреби інвалідів, формування поваги до їх прав, особистості та гідності, популяризації положень Конвенції, зокрема проведення інформаційних кампаній; приведення національного законодавства у відповідність до Конвенції; забезпечення доступу інвалідів до об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу, транспорту, інформації та зв'язку, а також з урахуванням їх індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів — до освіти, праці, культури, туризму, фізичної культури й спорту; удоскона-

лення порядку проведення медико-соціальної експертизи інвалідів, здійснення реабілітаційних заходів і надання соціальних послуг, розширення переліку таких заходів і послуг; удосконалення умов оплати праці спеціалістів, які надають освітні, реабілітаційні та інші послуги інвалідам і дітям-інвалідам, у тому числі педагогічних працівників навчальних закладів, для роботи з дітьми з особливими потребами; запровадження системи ведення обліку інвалідів, даних про реабілітаційні заходи і соціальні послуги, яких вони потребують; розвитку та технічного супроводження ведення Централізованого банку даних із проблем інвалідності, його відповідного бюджетного фінансування; посилення відповідальності за порушення прав інвалідів і задоволення не повною мірою їх потреб, бездіяльність у ліквідації перепон і бар'єрів, що перешкоджають таким особам реалізувати свої права; залучення представників громадськості до участі в реалізації прав і задоволенні потреб інвалідів, поліпшенні умов їх життєдіяльності, а також забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері реалізації прав і задоволення потреб інвалідів. Складно погодитися, що такі напрями дозволять ефективно впроваджувати в Україні положення Конвенції та відповідні стандарти з питань прав осіб з інвалідністю. Практичне виконання положень Конвенції має переважно безсистемний характер і повною мірою не відповідає гармонізації інтересів суспільства й держави з питань прав осіб з інвалідністю. Очевидно, що на основі положень Конвенції має розроблятися новітнє законодавство України з цих питань.

Також слід наголосити, що у 2010 р. Європейська Комісія прийняла Європейську стратегію інвалідності на період 2010–2020 рр., яка спрямована на розширення прав і можливостей людей з обмеженими можливостями, щоб вони могли повною мірою брати

участь у житті суспільства і в європейській економіці [11].

Новітнім кроком на шляху гармонізації законодавства України та ЄС із питань прав осіб з інвалідністю стало укладення нової Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. [20]. Нею передбачено спрямування зусиль сторін щодо розвитку ефективної моделі соціального захисту (ст. 420). 16 вересня 2014 р. її було ратифіковано Верховною Радою України [21].

З огляду на викладене вище, основними тенденціями гармонізації (адаптації) законодавства України та ЄС із питань прав осіб з інвалідністю є такі: 1) розробка на основі Конвенції, європейських соціальних стандартів мети та стратегії, громадське обговорення і схвалення; 2) запровадження постійного моніторингу за дотриманням прав осіб з інвалідністю за участю держави, інсти-

тутів громадянського суспільства та міжнародних експертів; 3) запровадження посиленого механізму співробітництва з ЄС із питань дотримання прав осіб з інвалідністю; 4) впровадження механізмів просвітницько-виховної, роз'яснювальної роботи з питань прав осіб з інвалідністю; 5) розробка на основі Конвенції, європейських соціальних стандартів проекту Кодексу про права осіб з інвалідністю; 6) громадське обговорення проекту Кодексу про права осіб з інвалідністю, відповідна міжнародна експертиза; 7) ухвалення Кодексу про права осіб з інвалідністю; 8) запровадження ефективного державного нагляду та громадського контролю з питань дотримання прав осіб з інвалідністю; 9) запровадження соціально-правової експертизи проектів нормативно-правових актів з питань прав осіб з інвалідністю; 10) запровадження публічних і відкритих звітів держави з питань прав осіб з інвалідністю.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Іншин М. І., Сіроха Д. І. Соціальна держава: сутність та перспективи // Актуальні проблеми соціального права : зб. матеріалів учасників всеукр. соц. програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2014 р. / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. О. Попелюшка. — К., 2015. — С. 17–22.
3. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-XI // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 21. — Ст. 252.
4. Прилико С. М. Предмет права соціального забезпечення : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.05. — Х., 2007. — 47 с.
5. Соціальний звіт за 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category%3Bjsessionid=4411E27DA8B437953314AF3C2A31F19D.app1?catid=160211>.
6. Тищенко О. В. Право соціального забезпечення України: теоретичні та практичні проблеми формування і розвитку галузі : моногр. — К., 2014. — 394 с.
7. Загальна декларація прав людини : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. № 217A // Офіційний вісник України. — 2008. — № 93. — Ст. 3103.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Голос України. — 2001. — № 3.
9. Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий) від 6 листопада 1990 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_651.
10. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 р. // Голос України. — 2006. — № 227.
11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів від 13 грудня 2006 р. // Офіційний вісник України. — 2010. — № 17. — Ст. 799.
12. Інвалідність та стигматизація інвалідності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.soe.int/uk/web/compass/disability-and-disablism#18>.
13. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. // Офіційний вісник України. — 2006. — № 24. — Ст. 1794.
14. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10 листопада 1994 р. № 237/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 46. — Ст. 415.

15. *Про Концепцію загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу* : Закон України від 21 листопада 2002 р. № 228-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 3. — Ст. 12.
16. *Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу* : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 29. — Ст. 367.
17. *Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)* : Закон України від 14 вересня 2006 р. № 137-V // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 43. — Ст. 418.
18. *Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї* : Закон України від 16 грудня 2009 р. № 1767-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 9. — Ст. 77.
19. *Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року* : постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012 р. № 706 // Урядовий кур'єр. — 2012. — № 142.
20. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* від 27 червня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
21. *Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* : Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 40. — Ст. 2021.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine from June, 28th 1996 № 254k/96-VR], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1996, no. 30, Article 141.
2. Inshyn M. I., Sirokha D. I. Sotsialna derzhava: sutnist ta perspektyvy [The social state: essence and prospects], *Aktualni problemy sotsialnoho prava* [Actual problems of a social law], Kyiv, 2015, pp. 17–22.
3. Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti invalidiv v Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 bereznia 1991 r. № 875-XI [About bases of social security of invalids in Ukraine: the Law of Ukraine from March, 21st 1991 № 875-XI], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1991, no. 21, Article 252.
4. Prylypko S. M. Predmet prava sotsialnoho zabezpechennia [A subject of the law of social security], Kharkiv, 2007, 47 p.
5. Sotsialnyi zvit za 2014 r. [The social report for 2014]. Available at: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category%3Bjsessionid=4411E27DA8B437953314AF3C2A31F19D.app!?cat_id=160211.
6. Tyshchenko O. V. Pravo sotsialnoho zabezpechennia Ukrainy: teoretychni ta praktychni problemy formuvannia i rozvytku haluzi [The law of social security of Ukraine: theoretical and practical problems of forming and industry development], Kyiv, 2014, 394 p.
7. Zahalna deklaratsiia prav liudyny: Rezoliutsiia Heneralnoi Asamblei OON vid 10 hrudnia 1948 r. № 217A [The general declaration of human rights: the Resolution of General Assembly of the United Nations from December, 10th 1948 № 217A], *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2008, no. 93, Article 3103.
8. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [The Convention on protection of human rights and the basic freedom], *Holos Ukrainy*, 2001, no. 3.
9. Ievropeyskyi kodeks sotsialnoho zabezpechennia (perehlianytyi) vid 6 lystopada 1990 r. [The European code of social security (reviewed) from November, 6th 1990]. Available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_651.
10. Ievropeiska sotsialna khartiia (perehlianyuta) vid 3 travnia 1996 r. [The European social charter (reviewed) from May, 3rd 1996], *Holos Ukrainy*, 2006, no. 227.
11. Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro prava invalidiv vid 13 hrudnia 2006 r. [The convention of the United Nations Organization on the rights of invalids from December, 13th 2006], *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2010, no. 17, Article 799.
12. Invalidnist ta styhmatyzatsiia invalidnosti [Disability and stigmatization of disability]. Available at: <http://www.coe.int/uk/web/compass/disability-and-disablism#18>.
13. Uhoda pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Ievropeiskymy Spivtovarystvamy ta ikh derzhavamy-chlenamy vid 14 chervnia 1994 r. [The Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the European communities and their member states on June, 14th 1994], *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2006, no. 24, Article 1794.
14. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Ievropeiskymy Spivtovarystvamy ta ikh derzhavamy-chlenamy: Zakon Ukrainy vid 10 lystopada 1994 r. № 237/94-VR [About Partnership and Cooperation Agreement ratification between Ukraine and the European communities and their member states: the Law of Ukraine from November, 10th 1994 № 237/94-VR], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1994, no. 46, Article 415.
15. Pro Kontseptsiiu zahalnodержавnoi prohramy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Ievropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 21 lystopada 2002 r. № 228-IV [About the Concept of the nation-wide program of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union: the Law of Ukraine from November, 21st 2002 № 228-IV], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2003, no. 3, Article 12.
16. Pro Zahalnodержавnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Ievropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 18 bereznia 2004 r. № 1629-IV [About the Nation-wide program of adapta-

- tion of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union: the Law of Ukraine from March, 18th 2004 № 1629-IV], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2004, no. 29, Article 367.
17. Pro ratyfikatsiiu Ievropeiskoi sotsialnoi khartii (perehliantoi): Zakon Ukrainy vid 14 veresnia 2006 r. № 137-V [About ratification of the European social charter (reviewed): the Law of Ukraine from September, 14th 2006: № 137-V], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2006, no. 43, Article 418.
 18. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro prava invalidiv i Fakultativnoho protokolu do nei: Zakon Ukrainy vid 16 hrudnia 2009 r. № 1767-VI [About ratification of the Convention on the rights of invalids and the Optional protocol to it: the Law of Ukraine from December, 16th 2009 № 1767-VI], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2010, no. 9, Article 77.
 19. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy «Natsionalnyi plan dii z realizatsii Konventsii pro prava invalidiv» na period do 2020 roku: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 serpnia 2012 r. № 706 [About the statement of the State target program «the National plan of action on realisation of the Convention on the rights of invalids» for the period till 2020: the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from August, 1st 2012 № 706], *Uriadovyi kurier*, 2012, no. 142.
 20. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Ievropeiskym Soiuzom, Ievropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i ikhnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27 chervnia 2014 r. [The agreement on association between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European community on atomic energy and their member states, on the other hand from June, 27th 2014]. Available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
 21. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Ievropeiskym Soiuzom, Ievropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i ikhnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Zakon Ukrainy vid 16 veresnia 2014 r. № 1678-VII [About ratification of the Agreement on association between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European community on atomic energy and their member states, on the other hand: the Law of Ukraine from September, 16th 2014 № 1678-VII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2014, no. 40, Article 2021.

Костюк В. Л. Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу

Анотація. У статті досліджуються ключові проблеми гармонізації законодавства України та Європейського Союзу із питань прав осіб з інвалідністю. Акцентується увага на тому, що ЄС розвиває систему якісних стандартів із питань прав людей з інвалідністю. Наголошено, що ключове місце у системі європейських стандартів із питань прав осіб з інвалідністю посідають Європейська соціальна хартія та Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів. Відзначено важливість Угоди про асоціацію між Україною та ЄС як чинника забезпечення гармонізації законодавства України та ЄС. Зроблено висновки та пропозиції.

Ключові слова: гармонізація законодавства, Рада Європи, Європейський Союз, інститути громадянського общества, права осіб з інвалідністю, європейські соціальні стандарти, Європейська соціальна хартія, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів.

Костюк В. Л. Проблемы гармонизации законодательства Украины о правах инвалидов с соответствующими стандартами Европейского Союза

Аннотация. В статье исследуются ключевые проблемы гармонизации законодательства Украины и Европейского Союза по вопросам прав лиц с инвалидностью. Акцентируется внимание на том, что ЕС развивает систему качественных стандартов по правам людей с инвалидностью. Отмечено, что ключевое место в системе европейских стандартов по правам людей с инвалидностью занимают Европейская социальная хартия и Конвенция Организации Объединенных Наций о правах инвалидов. Отмечена важность Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС как фактора гармонизации законодательства Украины и ЕС. Сделаны выводы и предложения.

Ключевые слова: гармонизация законодательства, Совет Европы, Европейский Союз, институты гражданского общества, права лиц с инвалидностью, европейские социальные стандарты, Европейская социальная хартия, Конвенция Организации Объединенных Наций о правах инвалидов.

Kostiuk V. Problems of Harmonization of the Legislation of Ukraine on the Rights of Persons with Disabilities with the Corresponding Standards of the European Union

Annotation. In the scientific article examines the key issues of harmonization of legislation of Ukraine and the EU on the rights of persons with disabilities. The attention that the EU is developing a system of quality standards for the rights of people with disabilities. Emphasized that a key place in the European standards on the rights of persons with disabilities occupy the European Social Charter and the Convention on the Rights of the disabled. Noted the importance of the Association Agreement Ukraine and the EU as a factor in ensuring the harmonization of legislation of Ukraine and the EU. The conclusions and suggestions.

Key words: harmonization of legislation, Council of Europe, European Union, civil society, the rights of persons with disabilities, European social standards, European Social Charter, the Convention on the Rights of the disabled.